

En starček je živel...

Ilustriral Francè Godec.

3. Čudna noč

Tisto leto je kmalu po Vseh svetih zapadel visok sneg, ne le po planinah, nego tudi globoko doli po dolinah. Ostri sever je bril, nastopil je hud mraz, ki je držal neprekinjeno do prve adventne nedelje. Osebejniki, ki jih je zima prehitela, in tisti, ki so na kupilu kuhali in se greli, so lačni prezebali v mrzlih kočah. V pasjicah so cvilili psi, kure v kurjicah rahtale in zmrzovale.

V tej ostri zimi je zadnjega novembra, na dan sv. Andreja apostola, obhajal stari Andrejec svoj god in rojstni dan. Dopolnil je ta dan eno manj kot 90. leto življenja, česar bi mu pa nihče ne prisodil. Še se drži kot sveča pokonci, še se mu pretaka topla kri po žilah in v mišicah in kitah še čuti moč. Nikoli ni bil bolan, da bi bilo imena vredno, hvala Bogu in žlahtni kapljici v beli zidanici na Topolovcu. Dvanajst otrok mu je Bog dal, nobenemu ne manjka ne dela ne jela, vsi se vesele zdravja in življenja. Vnučke in pravnučke gleda, ki jih je za poln skedenj, skoraj toliko kot šteje Andrejec danes ta dan let. Iz ene korenine je ta drobnjad, iz prave in zdrave korenine. E, Andrejčev rod ne bo zamrl, ne bo izginil; Bog ga je blagoslovil kakor očaka Noeta v stari zavezi.

Noč ima svojo moč, pravijo, a tega stari Andrejec ni verjel, saj je vsako noč prespal trdno in brez sanj kot klada na dvorišču. Toda tista noč pred njegovim devetdesetim rojstnim dnem pa je bila res čudna. Če je spal druge kratki kot polh, je to noč prespal preteto rahlo. Vsak šum ga je predramil, vsak ropot prebudil. Če bi se le neznatna bucika izmotala iz blazinice in padla na lesena tla bi že zaznal; čudovito se mu je zaostрил sluh to noč. Vse to mu je postajalo že nerodno.

Stara stenska ura v hiši je zaškrbljala in odbila. Andrejec je štel: ena, dve, tri... dvanajst. Odbila je polnoč. »Bog in sveti križ božji,« je vzkliknil ob zadnjem udarcu. »Eno manj kot devetdeset let sem zdajle dopolnil. E, preprosto doživi starost! Bogu in Mamki božji s Topolovca bodi hvala za to!« Modroval je še: »Eno manj kot devetdeset, kaj pa mislite... Ej, to je že lepa starost, visoka starost, to niso mačkine solze!... Naglo so minila; eno leto je res dolgo, več jih pa brž mine. A tudi čas, ki mi je na zemlji še odmerjen, bo hitro minil. Bela smrt bo potrkljala na duri: »Stari Andrejec, si doma?« In konec bo zemskega življenja.«

Preobrbe se tedaj na desno uho, da bi zadremal. Res se ga poloti spanec, a trdno le ne zaspi. V dremavici zasliši čudno odpiranje in zapiranje omare za obleko. »Kdo hodi tu? So mar tatovi in razbojniki vdrli v hišo?« se vpraša, a takoj zamahne z roko, rekoč: »E, sanje, sanje, kaj pa drugega! Sanje — prazne špranje.« Toda šum le ne poneha v kotu, kjer je stala omara. »No, kaj pa vendar je? Kaj pa pomeni ta šust?« vpraša Andrejec. Ali šum ne poneha, le še

večji nemir nastaja. Andrejec zavpije: »Dajte no mir! Jaz hočem spati, me niso svinje na polju izrile.« In ko še ne poneha nemir in šum in ropot, se Andrejec ujezi, skoči pokonci in gre gledat, kaj je. Kaj vidi? Njegova starinska obleka gre iz mode in dela šum in ropot: poročna suknja, rokavnik, hlače, celo trdo naškrobljena bela srajca na dva gumbnika in vsa druga stara ropotija. Iz mode gre in pride do malega mlina ob steni, ki je bil spredaj in zgoraj odprt, ki ga pa prej nikdar ni bilo tam. Obleka po stari modi kar po vrsti skače pri sprednji odprtini v mlin, pri zadnji pa prihaja ven, a vsa prenovljena, ne več starinska, nego po novi modi urezana, šivana in zlikana... »E, to je vse skupaj pet krav za en groš,« si reče stari Andrejec in še gleda, gleda, a razumeti tega ne more. Ko pa vidi, da vse staro izgublja veljavo, da mora iti v kraj in napraviti prostor novemu, ki se že oživlja, vstaja in si utira pot, ki je že tu... si reče: »E, Andrejec, eno manj kot devetdeset let si danes dopolnil, tudi ti, tudi ti se moraš umakniti... Krtove dežele se nikdo ne ubrani. No, da! Gospod Bog, kakor je Tvoja volja... E, čudna noč,« je še vzkliknil in legel na posteljo.

Dolgo ni mogel zaspati, naposled ga le premaga spanec, da je še kar trdno zadremal. A sluh mu je bil poostren to čudno noč. Spet zasliši v drema-vici, kako nekaj žre, žre, žre: Žr, — žr, — žr! Prebudi se dodobra. Še sliši: Žr, — žr, — žr! »E, sanje so to, sanje — prazne marnje,« si reče in se prevali na levo stran. A spet sliši, kako nekaj žre, žre, žre: Žr-žr-žr! Plane pokonci in gre gledat. Ob luninem svitu je dobro razločil tisti žr-žr-žr! Na okovih oken in oknic je žrla rja železo: Žr-žr-žr! »E, čas obrabi vsako stvar. Čas ne zgreši nikogar, ne prizanese nikomur. Tudi meni ne bo. Smrt nič ne vpraša, po svoje so obnaša. Ponoči se rada duša loči, pravijo; bo res to čudna noč — poslednja moja noč, ka-li? Božja volja naj se zgodi!« reče vdano.

Spet leže v posteljo. Ni še zaspal, že zasliši čuden brzojav: Tok-tok-tok! Tako je reklo in še naprej udarjalo. Andrejec šteje: »Ena, dve, tri...« Šteje, šteje in se ušteje; našteje osem in osemdeset rahlih udarcev. Tedaj pa čudni brzojav krepko zabrni; devetinosemdeseti udarec pravi: Bunk-bunk! Štrbunk! ter se ustavi. Potlej se začne igra iznova. Andrejec šteje, šteje in se ne ušteje: devet in devetdeset rahlih udarcev našteje, stoti pa krepko udari: Bunk-bunk! Štrbunk! — »Moram pogledati, kaj je to, drugače me še strah zaloti,« si reče Andrejec. — Gre gledat in vidi na oknu stonogo, majhno, podolgovato živalco s sto nožicami, stota je bila lesena. Vrtela se je stonoga okrog sebe in udarjala z nožicami lepo po vrsti kakor brzojav: Tok-tok-tok! Tok-tok-tok! S stoto, leseno nožico, je brzojav zabrnul in trdo udaril: Bunk-bunk! Štrbunk! »Čudna noč!« meni Andrejec in leže spat, a ne zaspi. Brzojav ga moti, ker brni kar naprej. Spet šteje, šteje in se ušteje. Našteje osem in osemdeset rahlih udarcev, pri devetinosemdesetem pa je zaropotalo: Bunk-bunk! Štrbunk! Še šteje in šteje: Zadnji udarec je bil vedno nad vse krepak: Bunk-bunk! Štrbunk!... »E, no!« izusti Andrejec čisto miren. »E, no! Še las ne pade brez božje volje z glave — tudi to brzojavljanje je po božjem dopuščenju: ali ne naznanja, kdaj bo zame: bunk-bunk, štrbunk! ...no, kdaj bom umrl?... Ob devetinosemdesetem udarcu... To leto... Vem: Kadar koli je smrt ustrelila, še nikdar ni zgrešila... Gospod Bog, Ti si Gospod v nebesih in na zemlji, kadar bo Tvoja volja... Brzojav se je še glasil. Andrejec še šteje, šteje in se nič ne ušteje. Zaspi že pri tridesetem rahlem udarcu. Zadnji — trideseti november je posvečen sv. Andreju apostolu, ta dan obhaja svetnik svoj god v nebesih, stari Andrejec pa na zemlji — v svoji zidnici na Topolovcu; če Bog dá in sv. Andrej, zavetnik njegov, tudi letos ga bo.

Iz spanja spet prebude trudnega Andrejca čudni, skrivnostni glasovi: Uf, hu-hu! Uf, hu-hu! Starčka Andrejca vznemirjajo ti nenavadni glasovi in ga ne vznemirjajo. Njemu se je hotelo spati, spati — druge potrebe ni čutil, drugačne želje ni imel. Sit je že te čudne, prečudne noči. »Spanec je boljši kakor žganec,« si reče, se prevali na hrbet in zapre oči. Kmalu se ga usmili mesečna noč in ga zaziblje v dokaj trdno spanje. Ali tajinstveni glasovi se vedno bolj čudno glasijo, kakor da prihajajo iz temnega groba ali še globlje — iz osrčja zemlje, iz samega pekla, ter neznano čudno udarjajo na starčkovo uho: Uf, hu-hu! Uf, hu-hu! in ga prebudijo. »E, sanje, kaj pa drugega? — Sanje — vse predolgo spanje!« sodi Andrejec. Toda prečudni glasovi ne utihnejo, čim dalje glasneje udarjajo Andrejcu na uho. »Le kdo bi utegnil tako strašno zijati?« se vprašuje. »Se je mar kdo ponesrečil? Ali koga stiska zavaljena skala na hrbtu? Prihajajo ti glasovi iz groba, iz globine zemlje, iz samega pekla in kličejo na pomoč? Hentaj vendar, le kaj bi to utegnilo biti?« Andrejec posluša: Uf, hu-hu! Uf, hu-hu! Joj, kako žalostno, prežalostno se glasijo! Andrejca vržejo iz postelje. »Moram, moram iti gledat, kaj je to, drugače me bo res še strah,« se opravičuje sam pri sebi in še reče:

»Vsaka reč ima svoj čas: Kadar je hruška zrela, ji ni treba vetra. Me mar kliče zemlja — grob? Eno manj kot devetdeset let sem star — no, čas bi že bil... In vendar: Kadar mrtvim klenka, je pesem grenka...« In gre res gledat. In kaj zagleda? Zadaj, streljaj za hišo, se je odprl prepad, brezdanji prepad in zijal, zijal, zijal: Uf, hu-hu! Stari Andrejec se zjezi nad nemirno, čudovito nočjo, oblečen leže spat ter zaspi in se ne prebudi, dokler ne zasliši glas zvana od farne

cerkve, ki kliče k maši. Ali če je tudi trdno spal ta čas, sanje so ga pa le mučile ves čas, sanje o čudni, prečudni noči in o skrivnostnih, preskrivnostnih urah njegovega eno manj kot devetdesetega rojstnega in godovnega dne.

(Dalje.)

Cvetko Golar

Voščilo

*Kadar boš že brati znala,
in boš gospodična mala,
takrat radost, lepa sreča
naj se dan na dan ti veča,
da od smeha zableščala
lica se ti bodo zala.*

*Kot na veji zlata ptica
leži v cvefje, golobica!*